

*Присвячується незчисленним жертвам Великої
Руїни на вічну пам'ять. А майбутнім творцям Укра-
їнської Держави — на пересторогу та добру науку.*

ПЕРЕДМОВА

Стоїмо в заграві нової світової війни. Вже нині горить Корея, б'ють громи в Індо-Китаю, й ось-ось запалахкотить Європа. Людство з острахом поглядає на кордони Індії, куди суне новітній Чингіс-Хан, зайнявши вже Тибет. Сьогодні він уже тягне за собою сотні мільйонів Китайців, завтра потягне нові сотні мільйонів Індусів. Вся Європа по цей бік залізної занавіси, як і решта світу, готується до страшного й небувалого ще в історії людства зудару з ордою ХХ віку, бою, що може рішити його буття на довгі віки.

В цьому зударі рішиться і доля Українського Народу та його державного існування. Чи прийде до цього рішення з середини України, чи прийде воно зєднаними зусиллями й тих, що „там“, і тих, що „тут“, на еміграції, ми напевно не знаємо, але знаємо, що при тих умовах, в яких виховалось нове покоління під Совєтами, роля еміграції набирає особливо великого значення. Її політично-визвольна праця може стати благословенням для нашого вистраждального, фізично й духовно спустошеного народу або — його прокляттям і його остаточною могилою.

В тому хаосі, в якому нині перебувають активні сили української еміграції — наше майбутнє виглядає в дуже

чорних фарбах. Брак дійсного порозуміння, дійсної співпраці та щирого — не спекулятивно-партійницького! — об'єднання, а особливо брак єдиного, всіма визнаного та всіма респектованого найвищого Репрезентаційного Проводу — не віщує нічого доброго. А чисто по-диктаторськи, шляхом неславних партійницьких комбінацій, після Польщі, нав'язувана тепер з Німеччини УНР є просто лиховісним знаком нашої нової Полтави.

Між тим ось-ось вдарить 12-та година і всі ми, без різниці наших політичних симпатій, будемо покликані здати іспит нашої державно-творчої зрілості, а разом і з тим — до великої відповідальності перед всіма тими, хто мав би слухати наказів нашого Найвищого Проводу — ставати до збройної боротьби, а як треба, то й життя віддавати за Батьківщину. Ця відповідальність буде тяжити на кожному з нас. Але особливо велика ця відповідальність на тих, що вже раз брали участь у боротьбі за Україну, за її державне існування, що вже бачили помилки цієї боротьби, її добрі чи погані сторони, чи самі ті помилки робили, та в наслідок яких — хоч того й не бажали — привели Україну до Великої Руїни, а самих себе на більш як тридцятилітнє поневіряння по чужих-чужинах.

Во ім'я кращого майбутнього України не сміє бути тих помилок. А щоб їх не повторювати, треба знати їх хоч би й у як непривабливій, і багатьом із нас дуже прикрій, правді Ми не тільки не сміємо замовчувати наших вольних чи невольних гріхів, але навпаки, як перед Богом на сповіді, мусимо говорити за них перед нашим молодим поколінням, перед новими борцями та майбутніми творцями нашого державного життя. В цю вирішальну добу нашого „бути чи не бути“ ми не можемо дозволити собі на розкіш робити те саме й починати з того самого, що вже раз пхнуло Україну в прірву її недержавного буття і ще незнаних в історії нашого народу його фізичних і душевних страждань та неймовірного

знищення його віками набутих матеріальних і культурних цінностей.

Замовчувати правду про наше недавнє минуле, хоч би й як вона була жакливою, чи навіть і актами обжалування за злочини, що іменем народу поповнювались над тим же народом — це було б перед Богом непростимим гріхом, а перед Українським Народом повторним, а тому ще більшим злочинном. Тому й автор цих рядків взяв на себе тяжкий, невдячний обовязок сказати про найсумніші часп наших державницьких змагань та головніших їх персонажів, тих змагань, у яких і він приймав участь, отже й на ньому лежить та тяжка відповідальність за їхні наслідки.

Робимо ми це лише з одною метою, що коли Боже Провидіння ще раз дасть нам можливість стати до будови власної держави, то щоб збройна боротьба нового Козацького Війська скінчилась для нього не Крутами, не Базаром, не під Замостям врятованою Польщею, не польськими таборами, де забуте Геройське Козацтво вимирало з голоду та холоду — не новою Полтавою, а Конотопом та, як то вже раз було з Запорожцями під проводом Гетьмана Сагайдачного — новим постоем новітніх Запорожців у московськїм Кремлі! А щоб наш нарід, який ми підніматимем для загального зриву проти сатани цього світу — Сталіна та його московської большевпцької сатанії, замість нових Соловок, нових Колпм, нових Туркестанів та нових не сходимих просторів Сибірської тундри, куди ми самі промостили йому тернистий шлях, коли піднімали його на бунт проти свого ж, з Божої ласки та з волі 7000 вибранців Української Землі, св. п. Гетьмана Павла — щоб Український Нарід уже раз зажив на своїй, так щедро Богом обдарованій землі власним господарем і щасливим та радісним життям! А майбутній уряд Української Держави, замість бути на послуги Росії чи Польщі, замість іти на гіркий хліб свого ворога і під його доглядом та інструкціями урядувати з Варшави — щоб міцно

засів у нашій старій легендами з незапам'ятних часів обвіяним гетьмансько-княжій Києві на пострах тій же Варшаві та Москві, а Україні, Козацтву та всьому Українському Народові на славу!

Пишучи про причини нашого нещастя — про нашу другу Полтаву, яку, у великій мірі, ми спричинили самі, ми думаємо, що в наших особистих споминах та свідченнях можуть бути неточності, а може і помилки, бо ж помилятися — це людська справа. Ми були б тільки раді, коли б такі помилки чи несправедливі або безпідставні припущення були покликаними людьми спростовані, бо нам іде тільки про правду та про добро нашого народу й нашої нещасної Батьківщини.

Ми старались бути об'єктивними, хоч це й не легка річ, бо ж пишемо про людей, яких подекуди й особисто знали і також про речі та події, де, часом, приходилось бути коли не їх учасником, то свідком, або чути про них незабаром по тому, як ті речі чи події мали місце.

З тяжким серцем пишемо про діла особистих наших приятелів. Та *amicus mihi Plato, amicus Socrates, sed magis amicus mihi Veritas*. Все ж може і наша об'єктивність не є такою, якою вона мала би бути в цих наших найкращих замірах. Тому, щоб зменшити значення цих евентуальних і хоч би дрібних дефектів нашої праці, ми старались надолжити їх свідченням та споминами визначних людей тої доби, а особливо визначних діячів У. Н. Р., що, більш як хто інший, знали про те, що тоді робилось під її прапором.

Та не забули ми й за те, що мабуть ніщо не є так зрадливе, як людська пам'ять, тому ми не обмежились кількома свідченнями, бо й у них могло бути щось перевертене, недосказане, перебільшене або й зовсім не відповідаюче правді. Тому то й подаємо їх так багато, як тільки могли дозволити рямці нашої скромної праці, хоч і мали до послуг матеріялу багато разів більше за те, що було використане для неї.

Писав колись Микола Міхновський, батько державницького націоналізму, що перший, разом з бл. п. д-ром Лонгином Цегельським, кинув гасло самостійности для України — що ми вже зрозуміли, чому в нас були Берестечка і Полтави. Ще перед першою світовою війною, на таємних викладах для студентської молоді в Харкові, він говорив, що майбутнє України у відродженні Козацтва та сильно-здисциплінованої Гетьманської Держави, де не було б місця до бунтарських виявів нашої анархістичної стихії. За це тоді його соціалістичні противники чомусь обзивали „голодранським гетьманом“. Та нам думається, що Міхновський помилився. Як показує минуле ми не зрозуміли чому в нас були Берестечка і Полтави, бо коли б зрозуміли, то не руйнували відроджену Гетьманщину, не приводили б країни до другої Полтави.

На жаль, наша псевдодемократія та наші соціалісти не тільки ще не зрозуміли, чому у нас були ті Берестечка і Полтави, але не розуміють вони й досі що саме спричинило наші Крути, Базари і нашу другу Полтаву. Тож пригадуємо їм їхні власні діла. Передусім для їх власного спам'ятання й у науку молодому поколінню — спомінами та свідченням таких більш чи менш визначних людей, як: гетьманський міністер закордонних справ, історик, проф. Дмитро Дорошенко, гетьманський посол у Відні, історик Вячеслав Липинський, патріарх наших самостійницьких й соборницьких змагань, д-р Лонгин Цегельський, історик Степан Томашівський, професор Львівського Університету та Українського Наукового Інституту в Берліні, проф. Микола Чубатий, письменник і поет Спиридон Черкасенко, проф. Василь Пачовський, член однієї з дипломатичних місій У. Н. Р., відомий поет Олександр Олесь, член дипломатичної місії У. Н. Р. у Празі, близький особистий приятель Петлюри, Василь Королів-Старий, сотник Січових Стрільців з Армії У. Н. Р., М. Магчак, сотник Армії У. Н. Р. і літописець Війська Запорізького, Борис Монкевич, сотник Федір

Крушинський, особистий осавул (адютант) Головного Отамана Петлюри, отаман Армії У. Н. Р. Юрко Тютюнник, лицар Залізного Хреста, підполковник Армії У. Н. Р. Сергій Сидоренко-Сапарай, генеральний інспектор Армії У. Н. Р. полковник Володимир Кедровський, він же посол У. Н. Р. до одної з прибалтійських держав, генерального штабу генерал-хорунжий Армії У. Н. Р. Микола Капустянський, генерал-полковник Армії У. Н. Р. Віктор Зелінський, військовий міністер У. Н. Р. генерал Володимир Сальський, генеральний суддя У. Н. Р. проф. Сергій Шелухин, член Директорії УНР Афонасій Андрієвський та інші менше відомі діячі, головно з часів У. Н. Р.

Ми намагались абстрагувати з особистих почувань, а зокрема з нашої особистої приязні до деяких живих чи тих, що вже відійшли у вічність, визначних уенерівських лідерів та діячів. Ми кермувались, як вже згадували, лише одним, а саме — добром Українського Народу в цілому, а не добром окремої його партії, кляси чи групи, та найгарячішим бажанням для нього не хвиливого, лише довготривалого і якнайбільш щасливого державного життя.

Які герої, така й держава. Який фундамент, така й будівля. Які основи і який матеріал кладемо у підвалини майбутньої держави, така буде й державна будівля. Нема сумніву, що всі чесні українські патріоти оглядаються за фундаментом з доброго найміцнішого матеріалу, хоч і не всі ще його знайшли. Але ми віримо, що здоровий інстинкт нашого народу підкаже йому, що його майбутнє не в Українській Народній Республіці, що вже раз на практиці обернулась в Українську Народну Руїну, не в збудованім на насильстві блискучим метеором пролітаючим диктаторським Вождівстві, лише в трудовій, демократично-репрезентативній Гетьмансько-Козацькій Державі.

Наше майбутнє не в традиціях Отаманщини чи Руїни, не у згаданім вище Вождівстві, що вже тепер само

ЗМІСТ:

1. „До нової Полтави” ст. 1-155
- Д о д а т к и
2. Оборонцям культу руїни (Післяслово до
Н. П.) ст. 157-263
3. Дещо про Остапа Войнаренка — Автора
„До нової Полтави” ст. 265-274
4. Використана література ст. 275-284